

Тема 2.3. Розвиток освітньої системи в Україні, нові можливості, оновлення змісту викладання та навчання

План:

1. Реформування системи освіти в Україні;
2. Структура підготовки фахівців системою освіти;
3. Інтеграція в єдиний європейський освітній простір;

На початку ХХІ століття для України особливо важливим є те, що знання, дедалі більше стають джерелом економічного зростання і суспільного поступу. Однакові за обсягом інвестиції, дають більший ефект за наявності кваліфікованих кадрів, здатних швидко й ефективно освоювати нові знання, уміння та навички у сприятливому науковому й інноваційному середовищі.

Одна з визначальних особливостей економіки ХХІ століття полягає в тому, що джерелом зростання продуктивності праці у світі дедалі більше стають інновації у широкому сенсі (оптимізація виробничих процесів, інтеграція у виробництво нових технологій, виробів, видів послуг). А це можливо лише за умови високого рівня розвитку освітньо-наукової системи.

Україна у 2014 році прийняла Закон Про вищу освіту, який «встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях».

У 2017 році прийнято Закон Про освіту де сказано, що:

«Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних

Дидактика вищої школи, викладач, к. соц. н. Євдокимова В. В.

здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Цей Закон регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти».

Це говорить про те, що освіта в Україні приводиться у відповідність до запитів економіки, відбувається інтеграція в єдиний європейський освітній простір, посилення дослідницького та інноваційного компонентів освіти.

Структура підготовки фахівців системою освіти.

Система професійної та вищої освіти, система освіти дорослих має готувати не тих фахівців, яких вона може готувати, а тих, які справді потрібні сьогодні і будуть потрібні завтра в національній економіці.

Корисним для вирішення цієї проблеми може стати досвід країн Європейського Союзу, передусім Ірландії, Великобританії і Франції, де розроблено й успішно впроваджено методики, що дають досить точні результати: статистична похибка прогнозів знаходиться в межах 10 %.

Найбільш досконалі методи прогнозування дозволяють отримувати достатньо точні прогнози щодо попиту на трудові ресурси на 5 - 10 років по галузях економіки, професіях, типах зайнятості тощо.

Проте навіть найкращі методики не дадуть позитивних результатів, якщо не спиратимуться на повні достовірні та оперативні базові дані.

Дидактика вищої школи, викладач, к. соц. н. Євдокимова В. В.

Тому для успішного прогнозування ринку праці, а отже, і для реформи освітньої сфери, надзвичайно важливою є прозорість економіки і достовірність статистичних даних.

Інтеграція в єдиний європейський освітній простір.

Значення розвитку освітньо-наукової сфери, інтеграції у європейський і світовий інтелектуальний простір усвідомлюється українським суспільством, значна увага проблемам освіти й науки приділяється на державному рівні.

В умовах глобалізації Україна переходить до нової фази цивілізаційного розвитку, яку визначають уже не лише як інформаційне суспільство, а дедалі частіше - як суспільство знань.

Ставлячи за мету бути на рівні найрозвиненіших країн світу, українське суспільство повинне перетворитися на **суспільство знань**, тобто на суспільство, яке постійно вчиться, динамічно нагромаджує й ефективно використовує нові знання.

Перспектива розбудови в Україні суспільства знань вимагає глибокого реформування освітньої сфери, що має здійснюватися на основі розумного поєднання кращого зарубіжного досвіду з національними традиціями.

Закон України «Про вищу освіту» (ВВР, 2014, № 37-38, ст.2004) – відповідає сучасним вимогам і постійно удосконалюється відповідно до нових викликів.

Посилення дослідницького та інноваційного компонентів.

Актуальність цієї проблеми посилюється з огляду на значення високих технологій і наукоємних виробництв для сучасної економіки.

Отже, проблема інтеграції науки й освіти у сучасному глобалізованому світі безпосереднім чином позначається також на багатьох галузях національної економіки та на соціальній сфері, оскільки вищий технологічний рівень товарів і послуг - це вищий рівень оплати праці, а відтак, і добробуту суспільства.

Розвиток вищої освіти, підвищення її якості, зокрема за рахунок посилення інтеграції з науковими дослідженнями, є одним з пріоритетів розвинених країн (Європейського Союзу, зокрема).

Дидактика вищої школи, викладач, к. соц. н. Євдокимова В. В.

Рада Європи у 2000 р. у Лісабоні (Португалія) прийняла Лісабонську стратегію (*Lisbon Strategy*) розвитку Євросоюзу, а в 2003-му в Барселоні (Іспанія) цю стратегію було доповнено рішенням щодо необхідності спрямування до 2010 р. не менше 3 % від ВВП на **дослідження** та інновації.

Головною метою зазначеної Стратегії стало забезпечення до 2010 р. трансформації об'єднаної Європи в найбільшу у світі економіку, засновану *на знаннях*.

Для України питання інтеграції науки й освіти у світовий простір є важливим також і внаслідок специфічних для нашої країни обставин: національна економіка (як приватний, так і державний сектор) не здатна повною мірою забезпечити попит на наукові дослідження і розробки вітчизняних фахівців.

Ефективною відповіддю на цей виклик часу є посилення вищих навчальних закладів (дослідницьких університетів), які поряд із освітньою активно займаються науково-дослідною та інноваційною діяльністю.

У сучасному світі "дослідницький університет" - це вищий навчальний заклад, який не просто провадить наукові дослідження поряд із освітньою діяльністю, а й має значні успіхи у таких **дослідженнях** (не плутати з експериментами), і випускники якого самі стають провідними науковцями.

Ідеї повноцінного приходу науки в університети вийшли в Україні на перший план у середині 2000-х років.

2007 р. Урядом України було ухвалено постанову "Про затвердження Державної цільової науково-технічної та соціальної програми "Наука в університетах" на 2008 - 2012 роки". Програмою було передбачено створення при університетах науково-навчальних центрів, оновлення матеріально-технічної бази ЗВО.

Щодо реалізації програми, то її можна оцінити як успішну лише дуже частково. Зокрема, за одним із найважливіших показників, реалізацією науково-технічних проєктів за пріоритетними напрямками розвитку науки й техніки, Програма 2009 - 2010 рр. виконувалася лише на 15 % (7 проєктів з 50

Дидактика вищої школи, викладач, к. соц. н. Євдокимова В. В.

запланованих), що, втім, не дивно з огляду на обсяги реального фінансування - близько 6 % від запланованого рівня.

У лютому 2010 р. Кабінет Міністрів України ухвалив постанову "Про затвердження Положення про дослідницький університет".

Присвоєння певному університетові особливого статусу дослідницького має на меті підвищення ролі університету як центру освіти й науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження **в практику** наукових досягнень, технічних і технологічних розробок, реалізації разом з іншими вищими навчальними закладами та науковими установами спільних програм за пріоритетними напрямками фундаментальних і прикладних наукових досліджень для розв'язання важливих соціально-економічних завдань у різних галузях економіки. (в Україні є геніальні винаходи, які не затребувані – студент (як виробляти папір з листа)

Для успішного реформування української системи освіти в контексті провідних тенденцій розвитку європейського освітнього простору необхідно:

- для ефективного вирішення завдання реформування професійної освіти й підготовки кваліфікованих фахівців відповідно до потреб національної економіки є доцільним розробити та впровадити **систему перспективного прогнозування зайнятості населення;**

Позитивом є те, що наразі уже створено декілька спільних навчально-наукових центрів, які дають можливість університетам, установам НАНУ, галузевим академіям наук можливість арендувати сучасне обладнання цих центрів для виконання ними важливих наукових програм, зокрема міжнародних, супроводження інноваційних проєктів тощо;